

BƏSTƏKAR RÜFƏT RAMAZANOVUN YARADICILIĞINDA JANR MÜXTƏLİFLİYİ VƏ ONUN ƏSAS PRİNSİPLƏRİ

Mehpara Rzayeva,
Ü.Hacıbəyli adına BMA-nın böyük elmi işçisi, sənətşünaslıq üzrə falsafə doktoru

E-mail: xadicar@mail.ru

Azərbaycan bestəkarlarının orta nəslinə mənsub olan, müxtəlif janrlarda yazılmış bir sıra əsərləri ilə tanınmış bestəkar Rüfət Ramazanov professional musiqi yaradıcılığına keçən əsrin 90-ci illərində başlayıb və bu günlərə qədər məhsuldalar yaradıcılıq fəaliyyətini davam etdirir.

R.Ramazanov ilk musiqi təhsilini Bülbül adına musiqi məktəbinin "skripka" sinfında alıb. O, Avropa musiqi ədəbiyyatının bir çox parlaq nümunələrini tədris prosesində ifa etmiş və onun klassik təsiri ilə formalaşmışdır. Musiqi məktəbinin davamı olaraq galəcək bestəkar öz təhsilini Asəf Zeynallı adına musiqi kollecində həmin ixtisas üzrə davam etdirmişdir. Artıq bu illərdə R.Ramazanovun musiqi yaradıcılığı sahəsində özünü bürüza verən bestəkarlıq qabiliyyəti onu paralel (fakultativ) olaraq professional bestəkarlıq dərslərinə mənimsəməya sövq edir. Bestəkarlıq fənnindən ilk müallimi dövrünün görkəmlü bestəkarlarından biri Leonid Vaynşteyn (Q.Qarayevin tələbəsi) idi. Adıçıkılan təhsil ocağını bitirib, müalliminin məsləhati və tövsiyəsi ilə Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının bestəkarlıq fakültəsinə, professor Xəyyam Mirzəzadənin sinfinə daxil olub və akademiyani "əla" qiymətlərlə başa vurub. 1996-ci ildə Azərbaycan Bestəkarlar İttifaqına üzv seçilib. Sonralar kino sahəsində yazdığı musiqilərə görə Azərbaycan Professional Kinorejissorlar Gildiyasının "Bestəkarlar" bölməsinə üzv qəbul edilir. Artıq bu illərdən R.Ramazanov özünün tam, müstəqil yaradıcılıq fəaliyyətinə başlayır. Bir sıra kamera-instrumental, vokal, simfonik janrlarda əsərlərin müəllifi kimi diqqət mərkəzinə düşür. Yuxarıda qeyd etdiyimiz əsərlərdən baziləri artıq milli musiqi ədəbiyyatında özüne layiqli yer tutmuşdur. Bu kimi əsərlər sırasında fortepiano üçün yazılmış əsərlər, eyni zamanda prelüdlər, "Ötəri anlar" və s.

musiqi nümunələri bir sıra pianoçuların ifasında səslənib və dars vəsaiti kimi çap olunub. Bestəkarın solo viola üçün qalama aldığı "Dedukişa" əsəri professor Tofiq Aslanova ithafıdır və ilk dəfə onun ifasında səslənib. Əsər geniş populyarlıq qazanmış və "Azərbaycan bestəkarlarının antologiyası"na daxil edilmişdir.

Rüfət Ramazanov

90-ci illərin sonlarında orqan musiqisi janrında qələmə aldığı "And" poeması bəstəkarın ən parlaq və yaddaşalan əsərlərindən biridir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu əsər Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə həsr olunub. Əsər 20-yə qədər ifa interpretasiyasında yaradıcı həllini tapmış, müxtalif orqan ifaçıları və xanəndələr tərəfindən yüksək professionallıqla ifa edilmiş, "Azərbaycan bəstəkarlarının orqan əsərləri" antologiyasına salınmışdır. Müəllifin özünün qeyd etdiyi: "Mən bu əsərin ideya hallində və eyni zamanda onun konseptual quruluşu əsasında Xocalı faciasının obraz-dramaturji tablosunu yaratmağa çalışmışam. Bu əsərdə Avropa-klassik və eləcə də xristian-kilsə musiqi estetikasına xas olan orqan alətinin, Azərbaycan milli musiqi dili üslubunda səslənməsinə və eyni zamanda xanəndənin müğəm ifası ilə bir nöqtədə birləşməsinə nail olmuşam..." – fikirlərini xüsusi vurğulamaq istərdik.

Bundan əlavə, qeyd edək ki, R.Ramazanovun ağac nəfəslisi musiqi alətlərinin solo və ansambl tərkibində ifası üçün nəzərdə tutulmuş əsərləri musiqi dərstliklərində çap olunmuş və antologiyaya daxil edilmişdir.

Bəstəkarın simfonik janrda bir sıra musiqi əsərləri mövcuddur. Hələ 1995-ci ildə qələmə aldığı "Hürufilər" simfonik poeması diplom işi kimi çox yüksək qiymətləndirilib, müxtalif musiqişünas və bəstəkarlar tərəfindən rəğbətlə qarşılanıb. Sonralar simfonik orkestr üçün "Balet sütəsi", "Fəzlullah Nəimi" simfonik poeması (2003-cü ildə "Gənclər" mükafatına layiq görülmüşdür) yaranmış və ifa olunmuşdur.

2006-ci ildə isə "Qara Qarayeva ithaf" birhissali simfoniyasını qələmə alıb və 2009-cu ildə Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının 75 illiyinə həsr olunmuş beynəlxalq festivalda yüksək səviyyədə ifa edilib. Müəllif bu haqda belə söyləyir: "Bu simfonik partiturasda Qara Qarayevin yaradıcı obrazının tərənnümü və onun fəlsəfi baxışlarının musiqi dili ilə ifadəsini yaratmağa çalışmışam. Əsərin musiqi-arxitektonik quruluşunda, milli Azərbaycan musiqi folkloru və müasir bəstəkarlıq texnikasının müştarək, qarşılıqlı əlaqəsinin yeni vasitalarını yaratmaqdə məqsədli olmuşam". Qeyd etmək lazımdır ki, simfonianın premyerasından dərhal sonra Moskva Dövlət Konservatoriyanın "Musiqi nəzəriyyəsi" kafedrasının professoru, Rusyanın əməkdar incəsənət xadimi V.V.Meduşevski əsər haqqında yüksək fikrini bildirib və partiturası rəy verib.

2016-ci ildən etibarən bəstəkarın yaradıcılığında yeni bir sahə – "Tətbiqi musiqi" janrının özünü bürüzə verməsi maraq doğurur.

Bu, bəstəkarın teatr tamaşalarına yazdığı musiqinin özünəməxsus üslubu ilə diqqəti çəkir. Həmin tamaşalardan Gənc Tamaşaçılardan quruluşunda "Möcüzəli turpun nağılı" (rus xalq nağılı əsasında), "Tülkü, tülkü, tünbəki" (müəllif: S.Şeyda), "Aycan" (müəllif: X.Əlibəyli), Lənkəran Dövlət Dram Teatrının quruluşunda "Əşrlərin harayı" birhissali dram (müəllif: Əli Vəlioğlu) tamaşasına yazılmış musiqi bəstəkarın yaradıcılığında yeni səhifəni təşkil edir. Adıçəkilən dram tamaşasında müəllif sərf simfonik musiqidən bəhrələnmiş və simfonizmin dramaturgiya ilə əlaqəli prinsiplərinin müasir formalarını yaratmağa çalışmışdır.

2016-ci ildə bəstəkar məhsuldar iş rejimində yazıb-yaradır. İki filmdə bəstələdiyi musiqi onun yaradıcılığının məhsuldar və maraqlı olmasına bir daha dəlalət edir. Bunlardan biri "Vaxtin təsviri" sənədlidi (Azərbaycanın xalq rəssamı Cəmil Müfidzadənin hayatı və yaradıcılığına həsr olunub) filmidir. Musiqisinin müəllifi olmuş digər film isə "Azerbaycanfilm" kinostudiyasının sifarişi ilə çəkilmiş "Həpitlər" sənədlə-ethnoqrafik filmidir (2016-cı il – multikulturalizm ilə çərçivəsində çəkilib). Hər iki filmə yazılmış musiqinin əsasında simfonik musiqi, kamerası, elektron musiqi və bu kimi janrlardan istifadə edilmişdir. Teatr tamaşaları və filmlər üzərində iş prosesi zamanı bəstəkarın bu janr əsasında qeyd etdiyi fikirləri olduqca maraqlıdır. "Mənim yaradıcılığımda teatr və kino musiqisi çox maraqlı və vacib bir proses özündə ifadə edir. İlk növbədə, tamaşa və kino musiqisi əsasında müəllifə bir sıra maraqlı musiqi eksperimentlarını sınaqdan keçirmək üçün əvəz olunmaz şərait yaranır. Rejissorun filmdaxili konsepsiyanının açılmasında və onun həllində əsas yardımçı vasita məhz bəstəkarın üzərinə düşür. Burada başlıca məqsədlərdən biri də teatr və kino musiqisinin məhz professional tərəfindən yazılışının vacibliyini və məqsədə uyğunluğunu sübut etməkdir".

2017-ci ildə yeni yazıldığı əsərlərdən biri də vokal-simfonik janrda qələmə aldığı "Azadlıq eşqinə" oda əsəridir. Müəllif bu əsəri şair Qorxmaz Şıxalioğlunun sözlərinə bəstələmiş və 28 May – Respublika Gününa həsr etmişdir. Adıçəkilən əsər qarşıq xor və böyük simfonik orkestr üçün yazılb. Odanın musiqi dilinin ümumi xarakterində tətənəli ahvalı-ruhiyyə nəzərdə tutulub. Burada dramaturgiyanın açılmasında orkestr başlıca rol oynamışdır. Vokal-simfonik janrda bəstələnmiş musiqinin əsas aparıcı xüsusiyyətini mətn həll edir. Burada obraz-dramaturgiya, cümlənin ölçü xüsusiyyəti və bu kimi vacib prinsiplər başlıca rol oynayır. Bəstəkar, demək olar ki, matndan

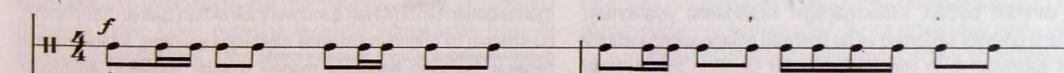
(şəirdən) bilavasitə asılı vəziyyətdə olur. Məhz əsərin musiqi ilə düzgün və səlis qovuşması janrın başlıca şərtlərindən biridir.

Nümunə 2.

Bəstəkar əsərin tətənəli və bayramsayağı ahvalı-ruhiyyəli xarakterə malik olması məqsədilə orkestrdə nağara milli musiqi alətindən istifadə etmişdir. Nağaranın orkestrdə "timpan" ilə tembir birləşməsi səslənmə baxımından maraq doğurur.

Nümunə 1.

Резюме

В данной статье раскрываются особенности и творческого стиля композитора Руфата Рамазанова. Статья посвящена творческой личности Р. Рамазанова и представлен анализ оды под названием "Azadlıq eşqinə" ("Во имя свободы").

Ключевые слова: R.Ramazanov, композитор, творческая личность, ода, кинофильм, жанровые разновидности.

Bununla da bəstəkar R.Ramazanov əsərin musiqi dilinin ümumi ab-havasına milli çalarlar əlavə etmişdir.

R.Ramazanovun bəstəkarlıq fəaliyyəti ilə yanaşı, onun musiqi ictimai fəaliyyətini də vurğulamaq istərdim. O, Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının Şəkida keçirilən "İpək yolu" Beynəlxalq Musiqi Festivalında 6 il ərzində çalışmışdır. Məhz bu fəaliyyətinə görə TÜRKSOY beynəlxalq kültür təşkilatının sədri canab Düsen Kaseinov tərəfindən "Təşəkkürnamə"yə layiq görülmüşdür. Bundan əlavə, R.Ramazanov artıq 20 ildən çox bir müddədir ki, Üzeyir Hacıbəyli adına BMA-nın elmi laboratoriyasında çalışır və müxtalif maraqlı elmi axṭarışlarla çıxış edir. Bu da ilk növbədə bəstəkarın yaradıcı bir şəxsiyyət olaraq biliyi və səriştəsi ilə paralel, dolğun ictimai fəaliyyətinin da bariz nümunəsidir. ♦

Summary

This article reveals the features of the style and creativity of the composer Rufat Ramazanov. The article is devoted to the creative personality of R. Ramazanov and presents an analysis of the ode called "Azadlıq eşqinə" ("In the name of freedom").

Key words: R.Ramazanov, composer, creative personality, ode, film, genre varieties.